

Sygn. akt V CZ 91/14

POSTANOWIENIE

Dnia 20 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

SSN Marian Kocon

w sprawie z powództwa S. Spółki z o.o. w L.

przeciwko R. P. C. Spółce z o.o. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 stycznia 2015 r.,

zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Apelacyjnego

z dnia 6 sierpnia 2014 r.,

1) uchyla zaskarżony wyrok;

**2) pozostawia orzeczenie o kosztach postępowania
zażaleniowego orzeczeniu końcowemu.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w W. z dnia 22 stycznia 2014 r. oddalone zostało powództwo S. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L. skierowane przeciwko R. P. C. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością we W. o zapłatę kwoty 2.139.536,39 zł tytułem opłat związanych z eksploatacją wskazanych obiektów, obejmujących prowizję, koszty dodatkowe oraz dodatki z tytułu ryzyka działalności gospodarczej w okresie od kwietnia 2006 r. do grudnia 2008 r. oraz skapitalizowanych odsetek za okres od dnia 14 kwietnia 2009 r. do dnia 4 czerwca 2012 r.

Po rozpoznaniu apelacji powódki od tego wyroku, Sąd Apelacyjny zaskarżonym wyrokiem uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Zakwestionowane zostało stanowisko Sądu pierwszej instancji o prejudycjalnym znaczeniu dla rozstrzygnięcia sprawy wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 30 marca 2010 r., ... 951/09 nie tylko co do zasady odpowiedzialności pozwanego za zapłatę wymienionych opłat, ale również co do wysokości przysługującej z tego tytułu należności oraz kwestii ich wykazywania. Sąd ten stwierdził, że powstrzymanie się przez Sąd Okręgowy od przeprowadzenia oceny dowodów, zgłoszonych przez powódkę na poparcie dochodzonego roszczenia, obejmującego okres późniejszy od rozpoznanego wyrokiem z dnia 30 marca 2010 r. oraz nierozpoznanie jej wniosku o zobowiązanie pozwanej do przedłożenia dokumentów i rozliczeń, upoważnia do uznania, że nie została rozpoznana istota sprawy. Podkreślił, że dowody dotyczyły istoty dochodzonego powództwa, a bez ich przeprowadzenia nie można było zaakceptować oceny o niewykazaniu przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej.

Pozwana w zażaleniu zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisu art. 386 § 4 k.p.c., polegające na niewłaściwym zastosowaniu go, ponieważ Sąd Okręgowy przeprowadził w całości postępowanie dowodowe, dokonał oceny dowodów oraz ocenił żądanie na wskazanej podstawie prawa materialnego. Domagała się uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma na celu skontrolowanie, czy orzeczenie sądu drugiej instancji uchylające orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazujące sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek wymienionych w art. 396 § 2 i 4 k.p.c., tj. czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia odpowiada podstawie ustawowej. Przedmiotem badania Sądu Najwyższego jest zatem istnienie formalnych, procesowych podstaw wydania przez sąd odwoławczy wyroku kasatoryjnego, a nie reformatoryjnego; nie są rozstrzygane kwestie materialnoprawne.

Kontrolę o tak określonych granicach należy wyraźnie oddzielić nie tylko od oceny zasadności pozwu (wniosku) i apelacji, ale także od merytorycznego badania stanowiska prawnego sądu drugiej instancji. Ograniczona funkcja oraz charakter zażalenia opartego na art. 394¹ § 1¹ k.p.c., a także potrzeba usytuowania go w systemie środków odwoławczych i zaskarżenia, z jak najmniejszym uszczerbkiem dla spójności systemu, przemawiają za wąskim określeniem zakresu badania Sądu Najwyższego.

Zakres kognicji sądu drugiej instancji rozpoznającego sprawę na skutek apelacji, określony został w art. 378 k.p.c. Wykładnia jego treści dokonana została w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 (OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Sąd Najwyższy wskazał na obowiązujący system apelacji pełnej, którego założeniem jest, że sąd drugiej instancji rozpatruje sprawę ponownie, czyli w sposób w zasadzie nieograniczony, jeszcze raz bada sprawę rozstrzygniętą przez sąd pierwszej instancji. Tym samym postępowanie apelacyjne - choć odwoławcze - ma charakter rozpoznawczy (merytoryczny), a z punktu widzenia metodologicznego stanowi dalszy ciąg postępowania przeprowadzonego w pierwszej instancji. Przez spełnianie nieograniczonych funkcji rozpoznawczych spełnia się kontrolny cel postępowania apelacyjnego; rozpoznanie apelacji ma (powinno) doprowadzić do naprawienia wszystkich błędów sądu pierwszej instancji, ewentualnie także błędów stron. Konsekwencją rozpoznawczego charakteru apelacji jest również zredukowana do

minimum funkcja kasacyjna sądu drugiej instancji; sąd może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko wyjątkowo, gdy stwierdzono nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), gdy sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.). Zgodnie z art. 382 k.p.c. sąd ten orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz postępowaniu apelacyjnym, stosownie do art. 381 k.p.c.

Merytoryczne rozpoznanie sprawy po raz wtóry przez sąd drugiej instancji odbywa się przy zastosowaniu właściwych przepisów postępowania - przepisów regulujących postępowanie apelacyjne, a gdy brak takich przepisów, przy zastosowaniu unormowań dotyczących postępowania przed sądem pierwszej instancji (art. 391 § 1 k.p.c.).

Z tak ukształtowanego zakresu kompetencji sądu drugiej instancji oraz treści art. 386 § 2 i 4 k.p.c. wynika, że postępowanie to powinno zakończyć się wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie. Na wyjątkową możliwość uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania mu sprawy do ponownego rozpoznania wskazują przepisy art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 4 k.p.c., z których wynika wyraźne ograniczenie wyrażone zwrotem „tylko w razie” zaistnienia dwóch wyszczególnionych sytuacji oraz art. 386 § 2 k.p.c.

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (tak m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 Nr 1, poz. 22; wyroki Sądu Najwyższego z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 Nr 3, poz. 36 oraz z 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2). Wszelkie inne wady, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości), nie uzasadniają uchylenia wyroku

i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Wszystkie tego rodzaju braki powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12; z dnia 2 października 2014 r. IV CZ 68/14, niepublikowane).

Nie było podstaw do uznania, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy w przedstawionym rozumieniu. Zastrzeżenia Sądu Apelacyjnego dotyczące trafności rozstrzygnięcia oraz przyczyn, które legły u jego podstaw, powinny być przedmiotem rozważań i rozstrzygnięcia w ramach postępowania apelacyjnego, zgodnie z przyjętym zakresem kognicji tego Sądu. Wpływ na rozstrzygnięcie dowodów, które w ocenie Sądu drugiej instancji powinny być przeprowadzone, nie został objęty zakresem pojęciowym nierozpoznania istoty sprawy. Nie miała miejsca druga z przyczyn uchylecia wyroku Sądu pierwszej instancji, polegająca na konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, nie powołał jej również Sąd Apelacyjny. Uzupelnienie postępowania dowodowego stanowi element postępowania apelacyjnego będącego kontynuacją postępowania przed Sądem pierwszej instancji.

Z powyższych względów zaskarżony wyrok Sąd Najwyższy uchylił na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. Orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego wynika z zasady przewidzianej w art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.